

Munkapiac, foglalkoztatás és munkanélküliség

Makroökonómia előadás

Miről lesz szó?

- A munkaerőpiac keresleti és kínálati modelljének kidolgozása
- A munkanélküliség különböző forrásainak vizsgálata

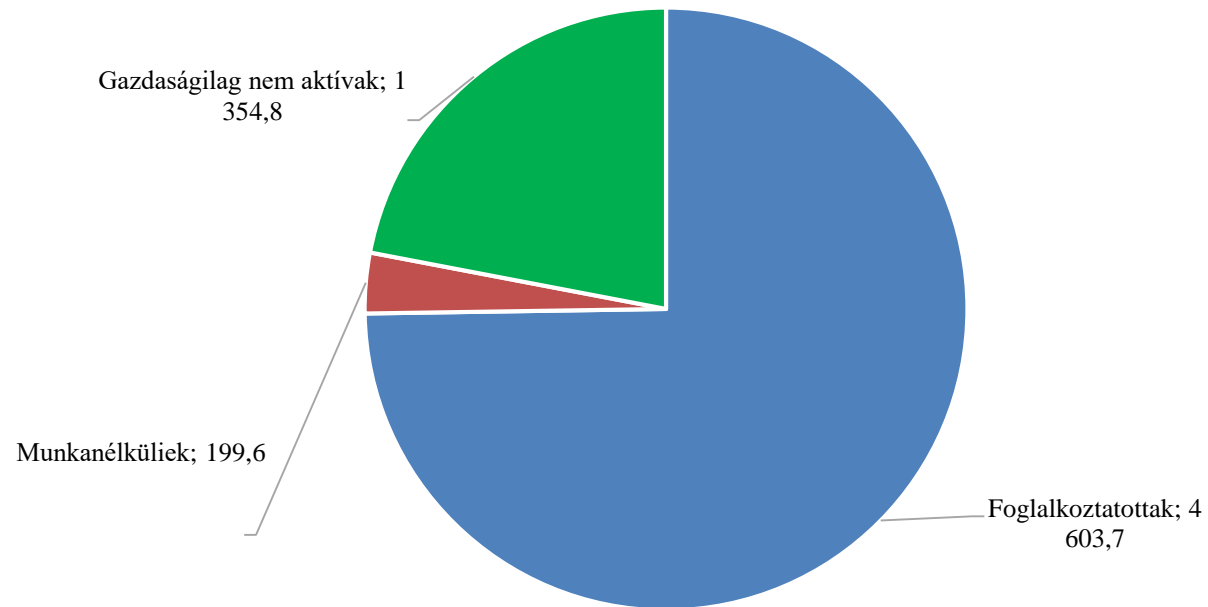
Munkanélküliség: a KSH definíciói (ismétlés)

- **Foglalkoztatott** aki a kérdezést hetét megelőző héten (az ún. vonatkozási héten) legalább 1 órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendelkezett munkával, de abban átmenetileg (pl. betegség, szabadság, ideértve a szülési szabadságot is) nem dolgozott.
- 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl azok a – korábban inaktívnak vagy munkanélkülinek számító – személyek is foglalkoztatottnak minősülnek, akik a gyermekgondozási ellátás igénybevétele előtt dolgoztak utoljára, a távollét idején pénzbeli juttatásban részesülnek, és az ellátás igénybe vételét követően visszatérhetnek korábbi munkahelyükre. Vagyis a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybe vétele miatt tartósan távol lévők.
- **Munkanélküli** az, aki a vonatkozási héten nem dolgozott, és nincs is olyan munkája, amelytől csak átmenetileg, vagy – gyermekgondozási ellátás igénybe vétele esetén – tartósan volt távol, a kikérdezést megelőző négy hét folyamán aktívan keresett munkát, és két héten belül munkába tudna állni, ha találna megfelelő állást. Az a foglalkoztatottnak nem minősülő személy, aki már talált munkát, amelyben 90 napon belül dolgozni kezd, csak abban az esetben számít munkanélkülinek, ha – adott esetben – két héten belül munkába tudna állni.

Munkanélküliség: a KSH definíciói

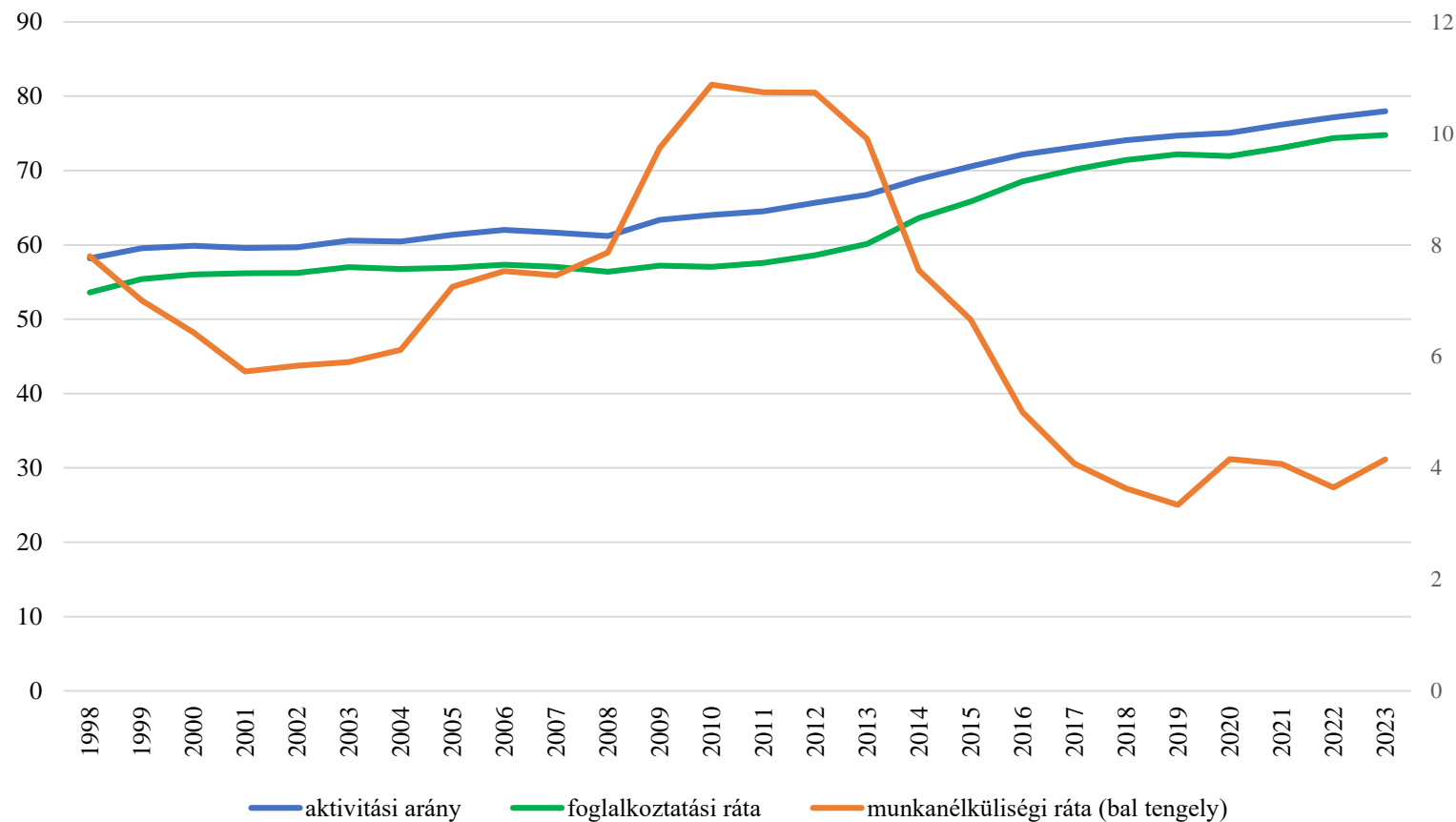
- **Gazdaságilag aktívak** azok, akik megjelennek a munkaerőpiacon, azaz a foglalkoztatottak és a munkanélküliek.
- **Gazdaságilag nem aktívak** azok, akik nem sorolhatók sem a foglalkoztatottak, sem a munkanélküliek csoportjába. Idetartoznak többek között a nem dolgozó tanulók, nyugdíjasok, a háztartásbeliek, az idénymunkások (az idényen kívül (három hónapot meghaladó távollét esetén), ha nem kerestek munkát.
- **Passzív munkanélküli:** a gazdaságilag nem aktívak közül az, aki szeretne dolgozni, és két héten belül munkába tudna állni, ha találna megfelelő állást, de nem keres munkát, mert foglalkoztatását reménytelennek látja.

A 15-64 évesek gazdasági aktivitása, 2023 (ezer fő)

Forrás:KSH

Aktivitási ráta, munkanélküliségi ráta, foglalkozathatási ráta

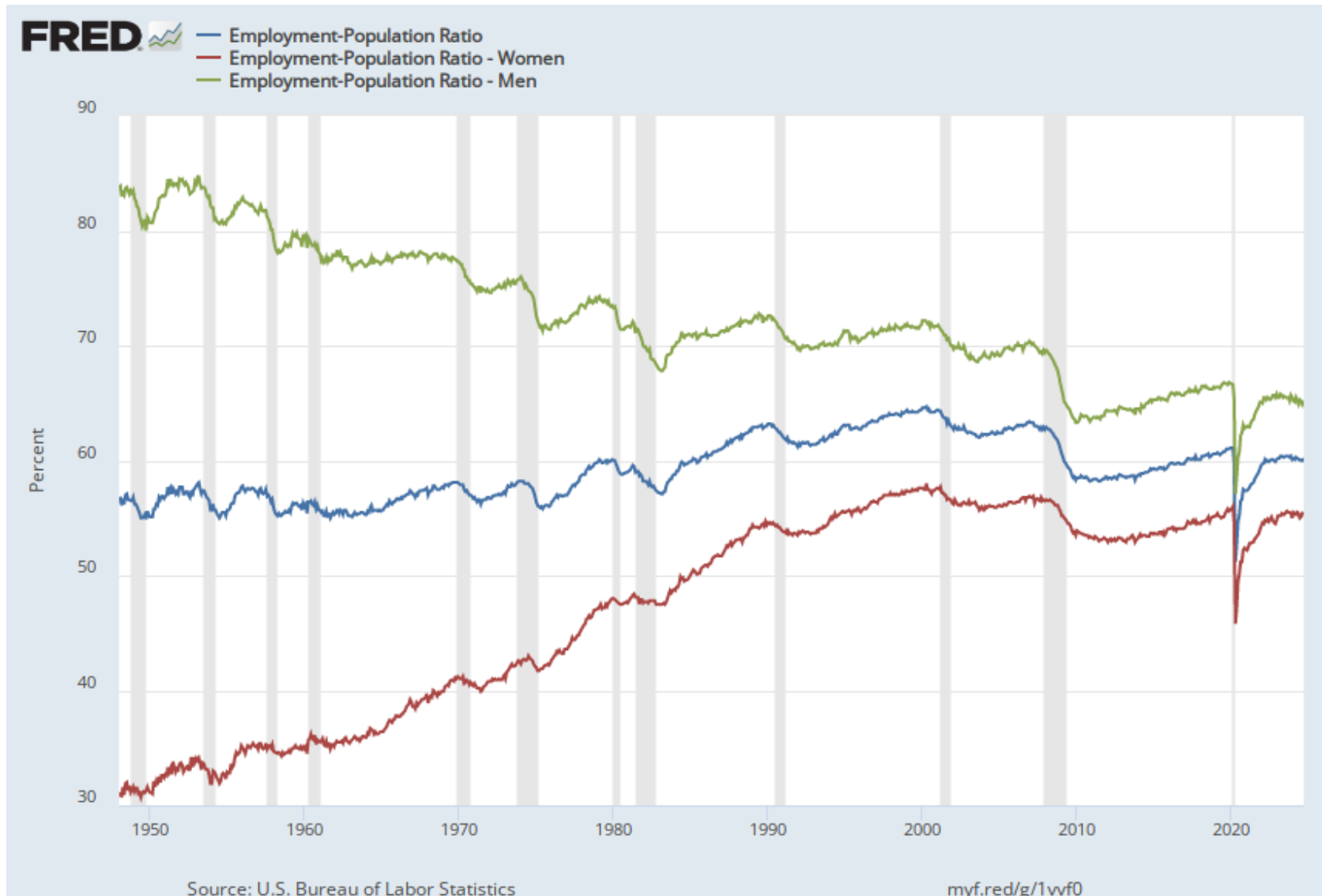

Forrás:KSH

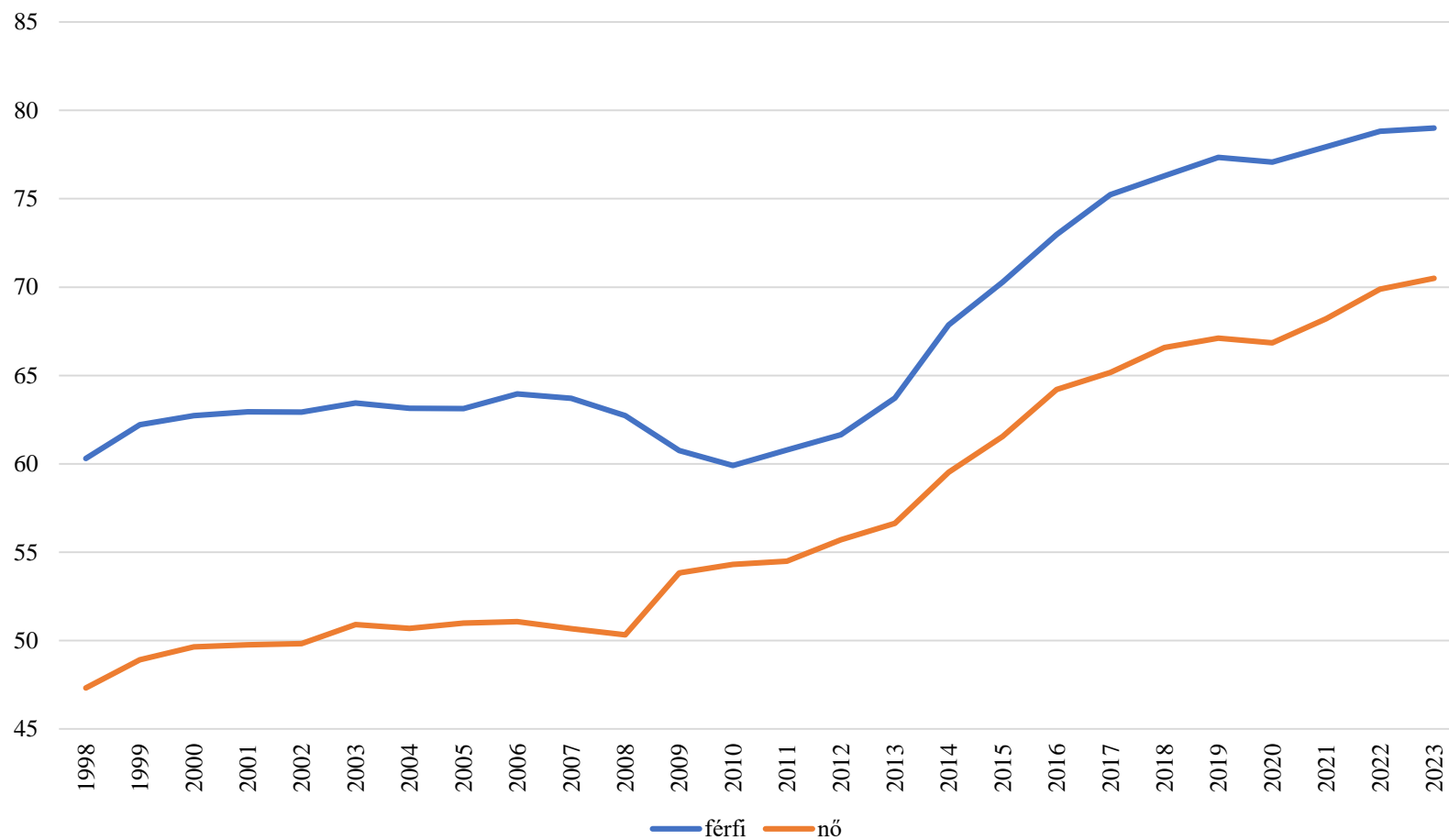
Munkanélküliség: a KSH definíciói

- **Aktivitási arány:** a gazdaságilag aktívak (foglalkoztatottak és munkanélküliek) népességen belüli aránya.
- **Munkanélküliségi ráta:** a munkanélkülieknek a gazdaságilag aktívakhoz viszonyított aránya.
- **Foglalkoztatási arány:** a foglalkoztatottaknak a népességhez viszonyított aránya.

Foglalkoztatási ráták az Egyesült Államokban

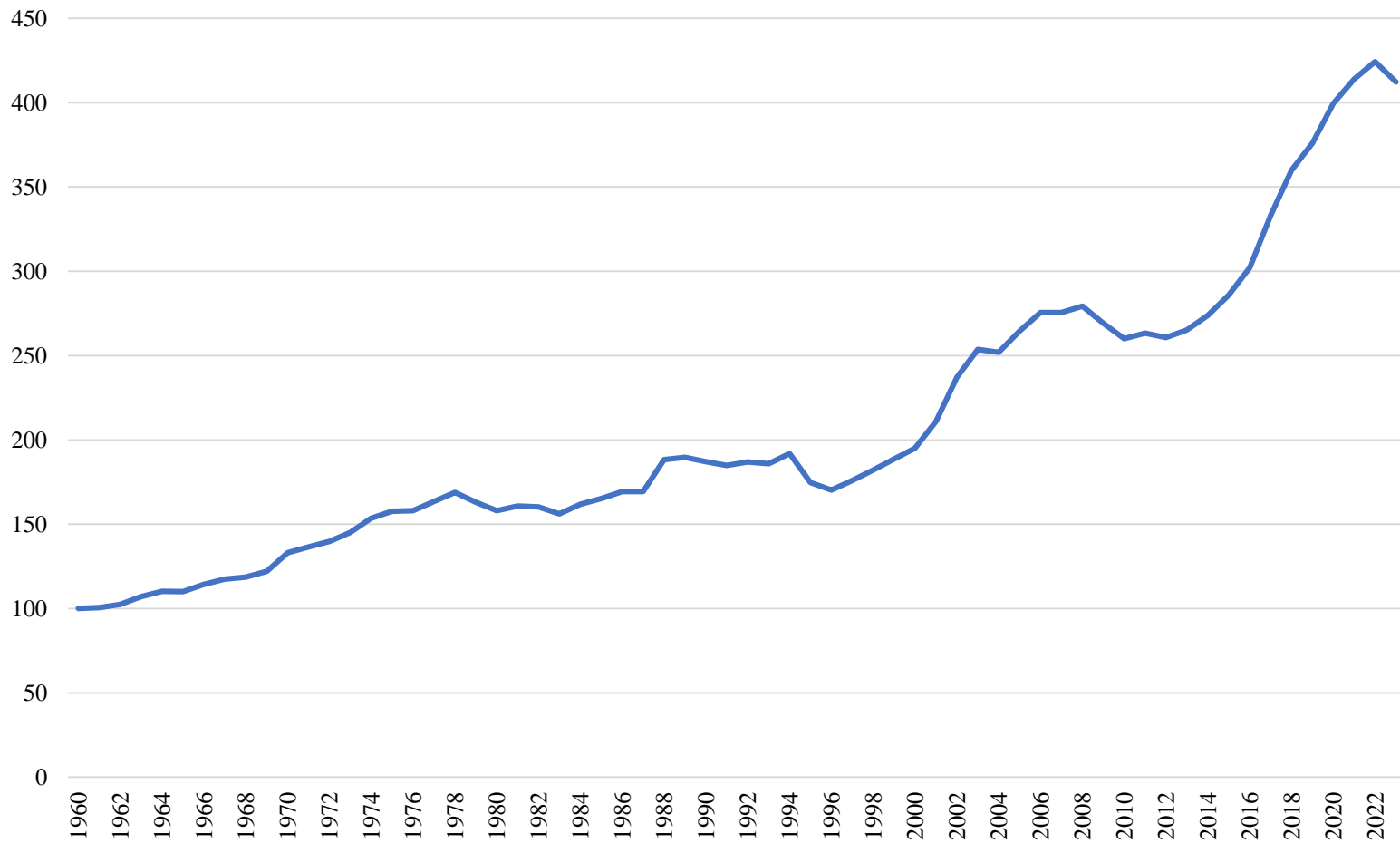

Foglalkoztatási ráták Magyarországon, 15-64 évesek

Reálbér

(1960=100)

Forrás: KSH

Kereslet és kínálat a munkapiacra

A munkakeresleti görbe

- A munka keresleti görbéje a profit maximalizálásából származik: A vállalatok új munkavállalókat alkalmaznak, amíg $MPL > w$
- Tehát a munkakeresleti görbe, D^L , megegyezik a munka határtermékének görbéjével
- A munkakeresleti görbe negatív meredekségű
- Cobb-Douglas példa

Kereslet és kínálat a munkapiacra

A munkakínálati görbe

Szabadidő minden olyan tevékenység, amelyért a munkahelyünk nem fizet, amit „otthon” végzünk, pl. evés, alvás, tévézés, házimunka.

Amikor a reálbérek emelkednek, a szabadidő költségei növekednek, mivel az emberek hajlandóbbak dolgozni, így a munka kínált mennyisége növekszik

A munkakínálati görbe, S^L , pozitív meredekségű.

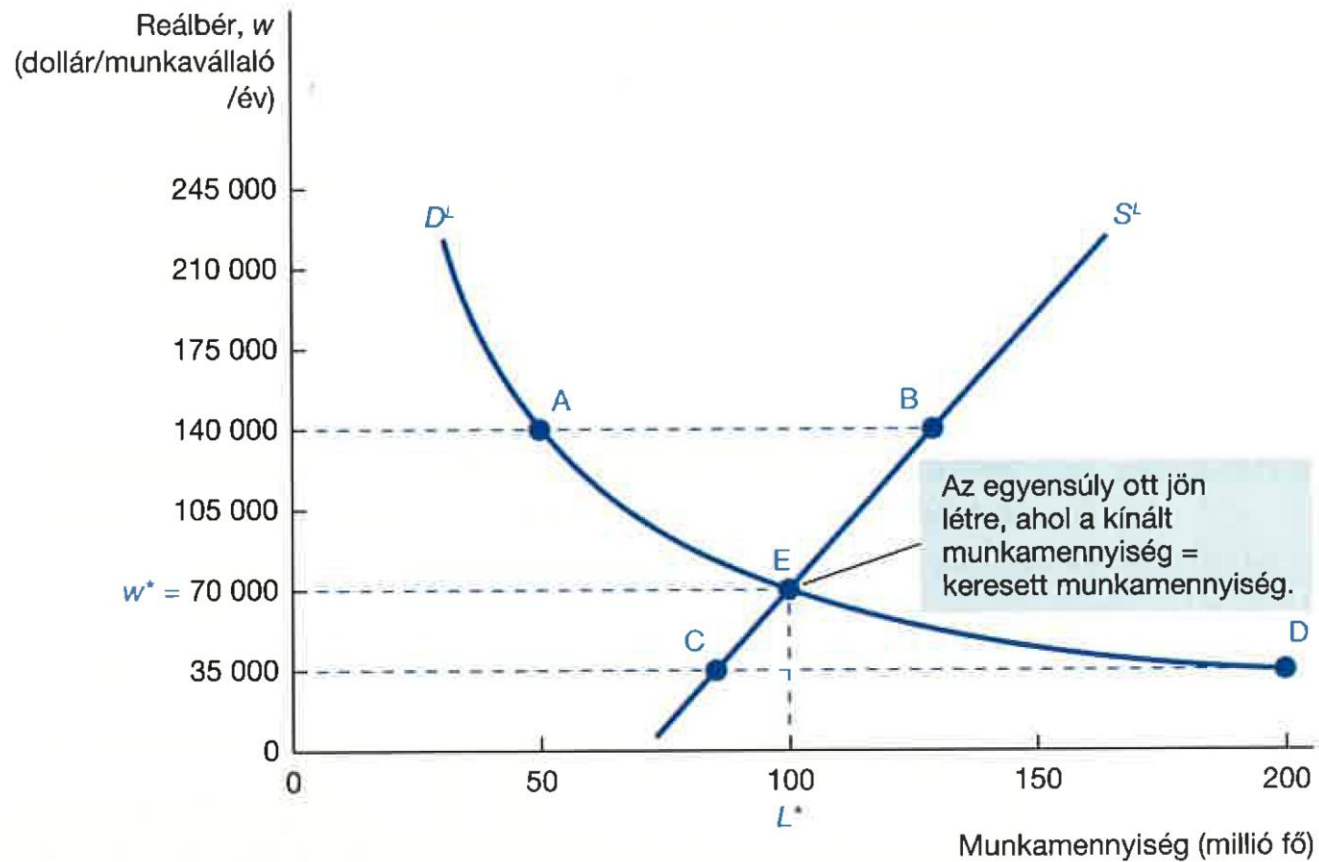
Kereslet és kínálat a munkapiacon

Egyensúly a munkapiacon

- A piaci egyensúly akkor áll fenn, amikor a kérdéses reálbér mellett a vállalatok által keresett munka mennyisége megegyezik a munkavállalók által kínált munka mennyiségével.

$$D^L(w^*) = S^L(w^*)$$

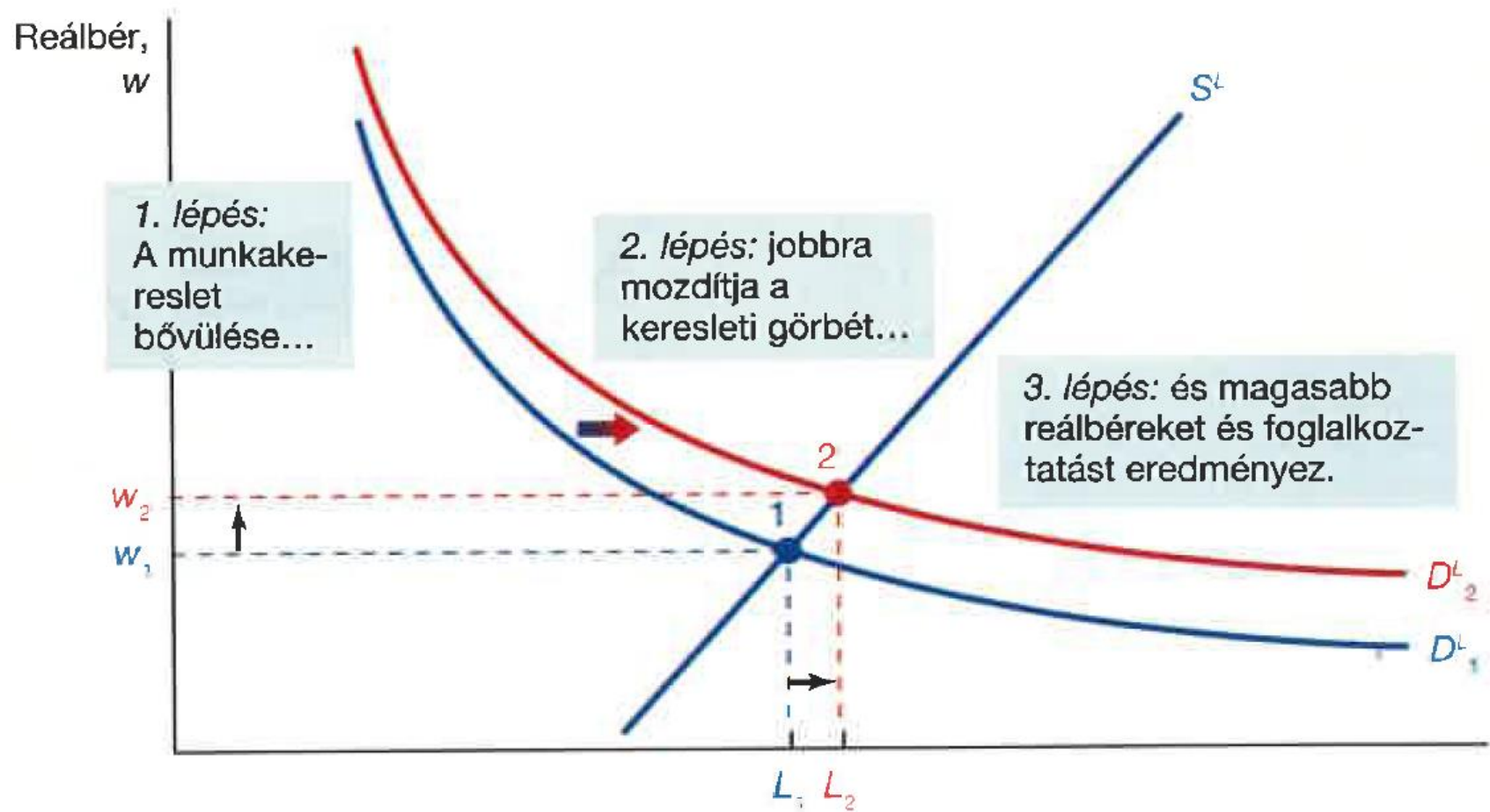
Egyensúly a munkapiacra

A foglalkoztatottság és a bérek reakciója a munkakereslet és a munkakínálat megváltozására

A munkakereslet változásai

A kibocsátás növekedése, akár a termelést érő pozitív kínálati, akár keresleti sokk miatt, a munka iránti kereslet növekedéséhez, magasabb reálbérekhez és megnövekedett foglalkoztatáshoz vezet.

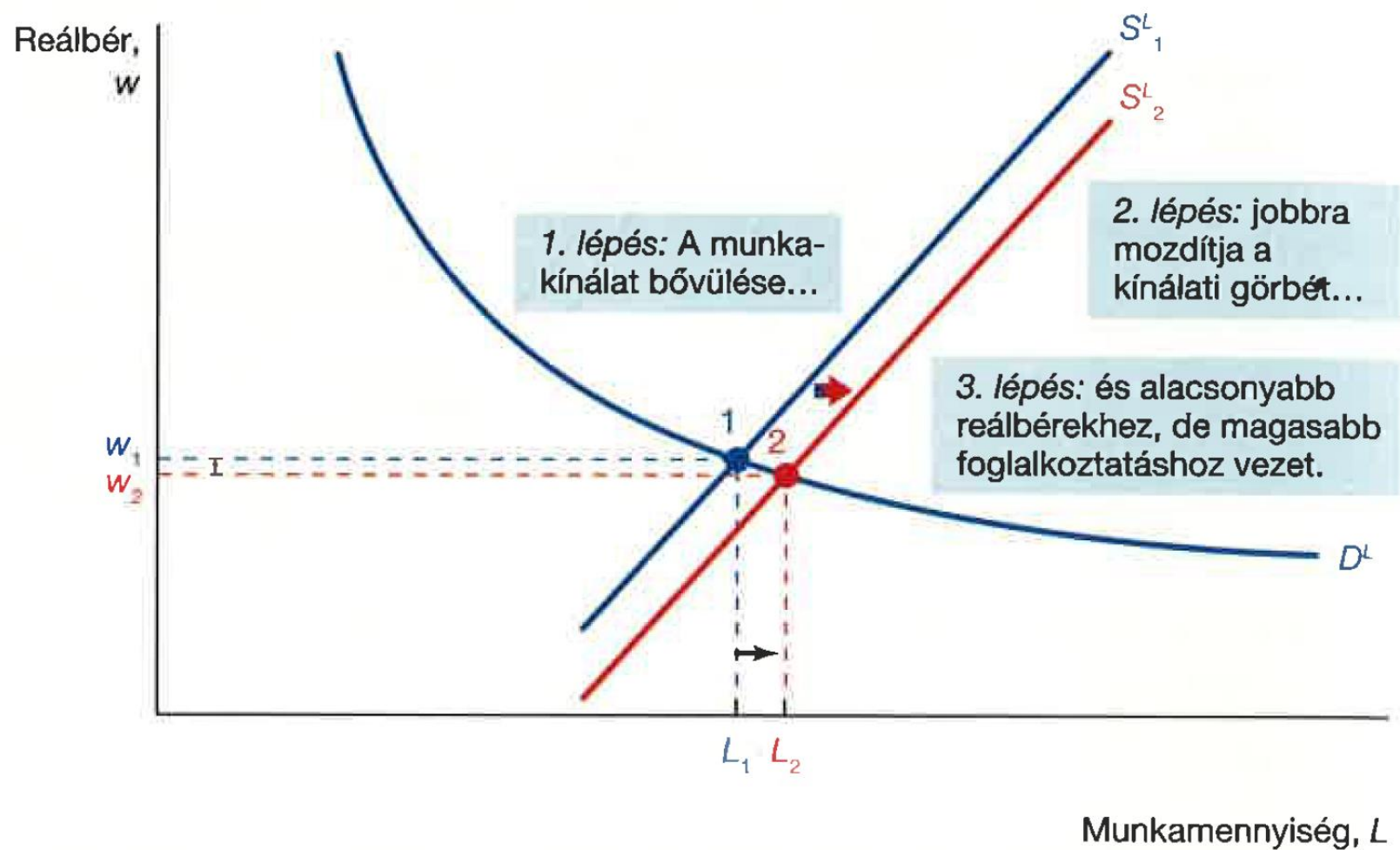

Munkamennyiség, L

A foglalkoztatottság és a bérek reakciója a munkakereslet és a munkakínálat megváltozására

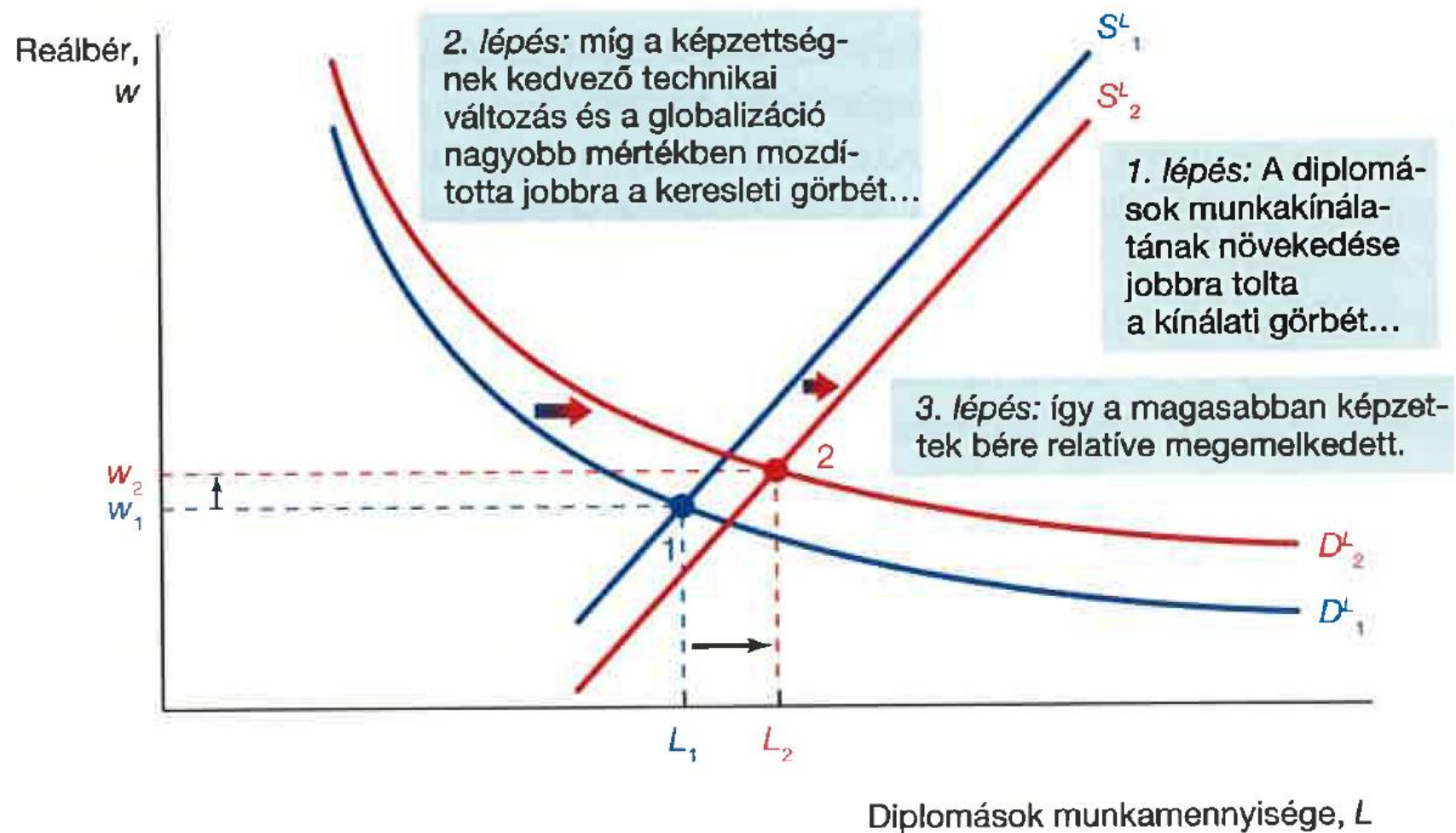
Változások a munkakínálatban

Bármilyen tényező, ami növeli a munkakínálatot és jobbra tolja a munkakínálati görbét (például a bevándorlás), a reálbérek csökkenését és a foglalkoztatás növekedését okozza.

Alkalmazás: miért növekedett a nők foglalkoztatottsága és munkapiaci aktivitása?

- A munkapiaci részvételi arány (aktivitási ráta) a felnőtt lakosság százalékos aránya a munkaerőben
- A nők munkapiaci részvételi aránya és a nők foglalkoztatási aránya egyaránt nőtt az elmúlt 50 évben
- Az ilyen változások okai a következők:
 - A női kínálati görbe jobbra tolódása a fogamzásgátló tabletta megjelenése miatt, amely megkönnyítette a nők számára a gyermekvállalás késleltetését és a kisebb családok vállalását; és a nőkkel szembeni megkülönböztetés csökkenése.
 - A női munkaerő iránti megnövekedett kereslet az oktatáshoz és a technológiai fejlődéshez való jobb hozzáférés miatt, ami inkább az agynak kedvez, mint a testi erőnek.

Alkalmazás: miért növekszik a képzettségi prémium?

Miért nőtt ennyire a diplomások iránti kereslet?

Hipotézisek:

- A képzettségnek kedvező technológiai változás: új technológiák, amelyek növelték a diplomás munkavállalók relatív termelékenységét és ezáltal a diplomás munka iránti keresletet.
- Globalizáció: a piacok nemzetközi megnyitása, amely lehetővé teszi a magasan képzett munkavállalók számára, hogy képzetlen munkavállalókkal dolgozzanak a kevésbé fejlett világban, termelékenyebbé téve őket.

„Képzettségi prémium”, 2018

	Less than primary, primary and lower secondary education (levels 0- 2)	Upper secondary and post-secondary non-tertiary education (levels 3 and 4)	Tertiary education (levels 5-8)
Bulgaria	87	100	195
Cyprus	92	100	185
Hungary	78	100	176
Germany	69	100	172
Lithuania	90	100	168
Poland	85	100	167
Slovakia	67	100	167
Czechia	78	100	167
Slovenia	85	100	159
Latvia	93	100	159
Netherlands	80	100	156
Switzerland	84	100	155
Ireland	92	100	150
Spain	85	100	147
Estonia	90	100	138
United Kingdom	95	100	133
Norway	87	100	125

A munkanélküliség dinamikája

A foglalkoztatási státuszba való be- és kiáramlások

A munkaképes korú emberek a következőképpen osztályozhatók:

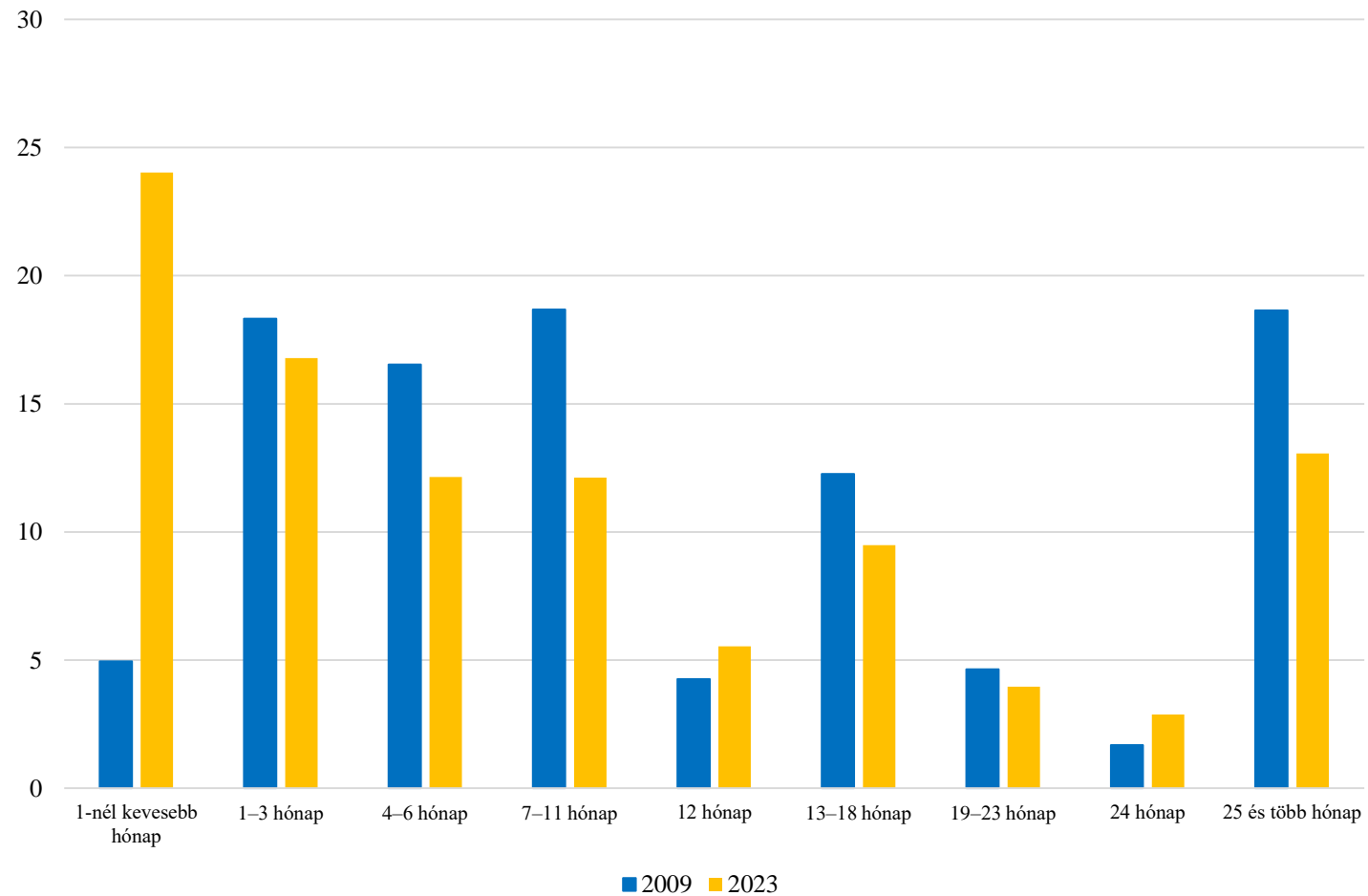
- foglalkoztatott
- munkanélküli
- nincs a munkapiacon (gazdaságilag nem aktív)

Akik csak abbahagyták a keresést, és ezért elhagyta a munkaerőt, elbátortalanodott munkavállaló (passzív munkanélküliek).

A munkapiac nagyon dinamikus: Még akkor is, ha a munkahelyek nettó változása kicsi, nagyszámú új munkahely jön létre, és munkahelyek szűnnek meg.

A munkanélküliség hossza

A munkanélküliek hány százaléka milyen régen keres állást?

A munkanélküliség okai

- Súrlódásos munkanélküliség
- Strukturális munkanélküliség
- A bérek rugalmatlansága

A munkanélküliség okai

- A súrlódási munkanélküliség az álláskereséshez kapcsolódik olyan dinamikus munkapiacra, ahol a munkavállalók folyamatosan belépnek és elhagyják a munkahelyet
- Valamennyi súrlódásos munkanélküliség kívánatos, mert az álláskeresési folyamat növelheti a hatékonyságot és fenntarthatja a jobban teljesítő gazdaságot

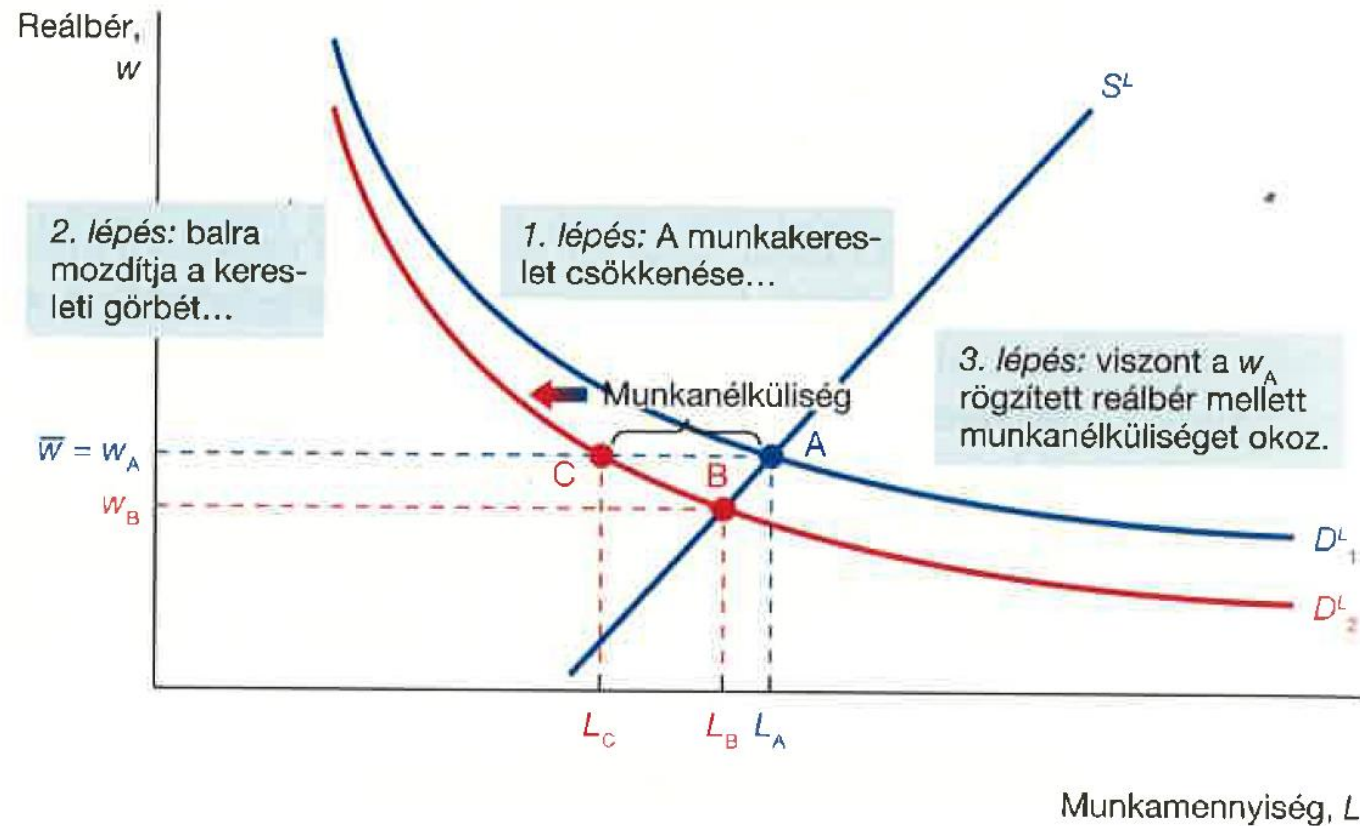
A munkanélküliség okai

- A strukturális munkanélküliség olyan munkanélküliség, amely a készségek hiányából vagy a készségek és a rendelkezésre álló munkahelyek közötti eltérésekből ered
- A strukturális munkanélküliség olyan gazdaságban fordul elő, ahol ágazati változások vannak – új iparágak nőnek és a régi iparágak meghalnak –, és az új iparágak olyan munkavállalói készségeket igényelnek, amelyek ritkák voltak a régi iparágakban.

A munkanélküliség okai

- A bérmerevség vagy bér rugalmatlanság vagy bér ragadósság a bérek arra való képtelensége, hogy alkalmazkodjanak ahhoz a szinthez, amelynél egyensúlyban lenne a munkapiac.
- Tegyük fel, hogy a gazdasági visszaesés van és a kibocsátás csökken, így a munkaerő keresleti görbéje balra tolódik: A bérek merevsége nélkül a reálbér csökkenne, és a munkapiac gyorsan elmozdulna a piactisztítási szintre - ahol a munka kínált mennyisége megegyezik a keresett mennyiséggel, és így megszűnik a munkanélküliség
- A bérmerevséggel a reálbér rögzítve van, pl. , így a vállalatok által felvenni kívánt mennyiség és az L_A munkamennyiség közötti távolság a munkanélküliség másik forrása

A reálbér-ragadósság szerepe

A reálbér-ragadósság okai

A bérmerevség két forrása:

- Hatékony(sági) bérek: A piactisztítási szint feletti bérek, amelyek azonban hatékonyak, mert arra ösztönzik a munkavállalókat, hogy keményebben dolgozzanak és termelékenyebbek legyenek
- Kollektív tárgyalások és szakszervezetek
 - A szakszervezetek kollektív alkuval határozzák meg a béreket – a munkavállalók nagy csoportjának alkufolyamatát egy időben
 - A szakszervezetek gyakran a piactisztító szint fölé helyezik ezeket a béreket, és megakadályozzák őket abban, hogy lefelé igazodjanak.

A munkanélküliség természetes szintje

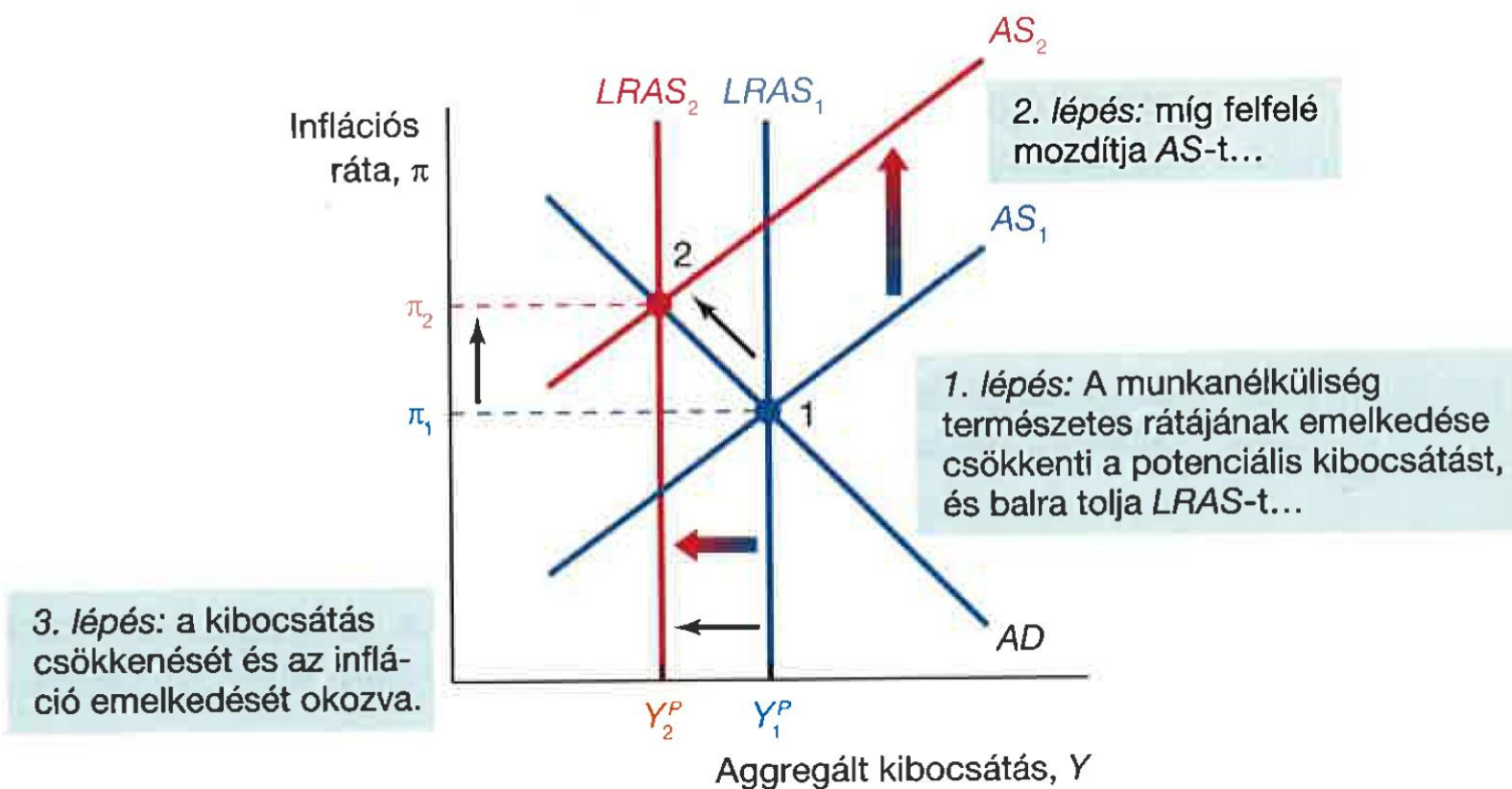
- A munkanélküliség természetes rátája (vagy a munkanélküliség teljes foglalkoztatottsági szintje) a munkanélküliségi ráta azon szintje, amely akkor is megmarad, ha a bérek teljesen alkalmazkodnak.
- A ciklikus munkanélküliségi ráta a tényleges munkanélküliségi ráta és a természetes munkanélküliségi ráta közötti különbség

tényleges munkanélküliségi ráta = természetes munkanélküliségi ráta +
+ ciklikus munkanélküliségi ráta

Természetes munkanélküliség az AS-AD modellben

- Amikor a munkanélküliség természetes rátája megváltozik, mind a rövid, mind a hosszú távú AS-görbék eltolódnak.
- A termelési függvény alapján a termelésre rendelkezésre álló munkaerő változása hosszú távon befolyásolja a potenciális kibocsátás szintjét.

Természeti munkanélküliség az AS-AD modellben

A munkanélküliség természetes rátája

A munkanélküliség természetes rátája idővel és országonként több okból is változhat:

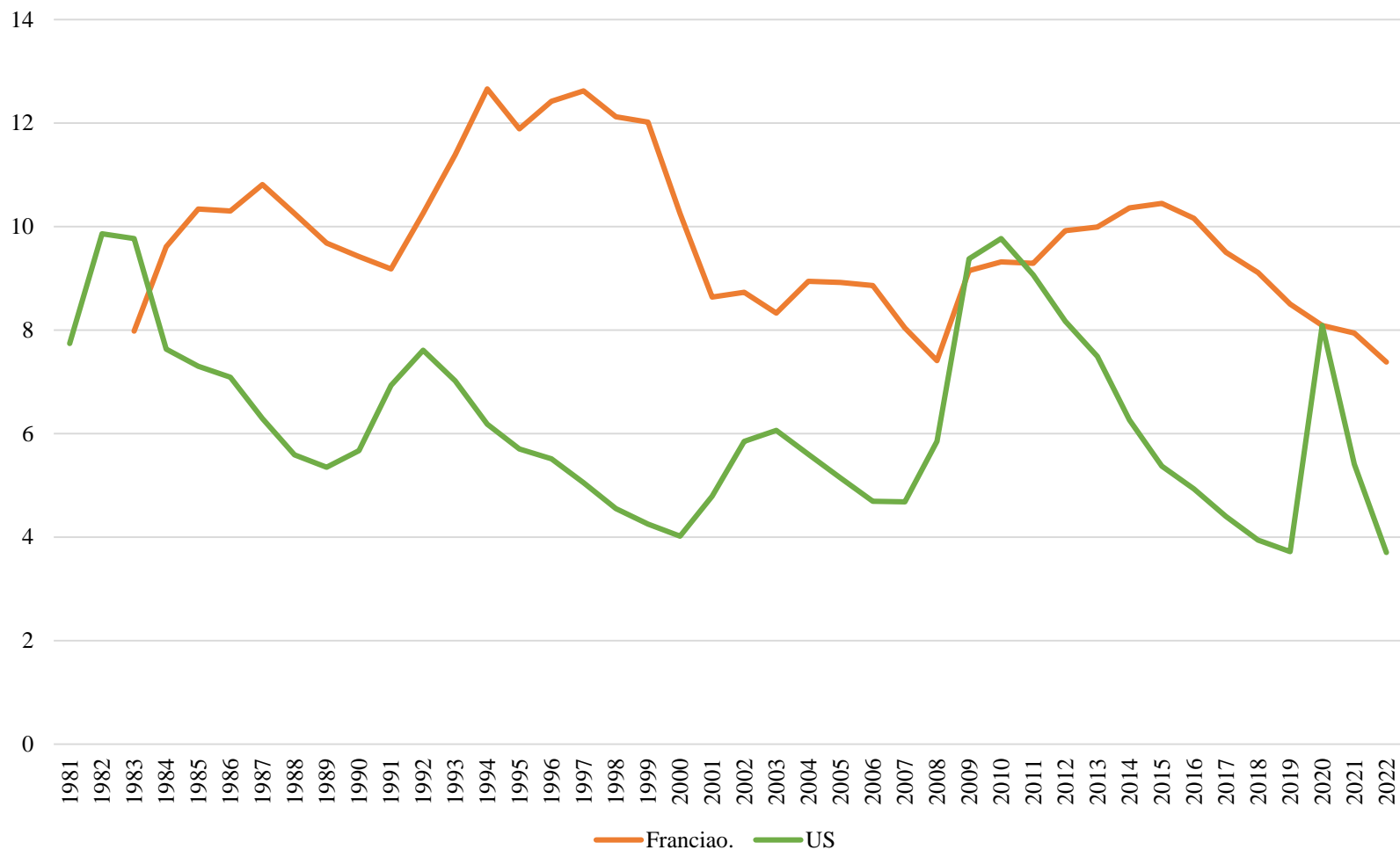
- Demográfia
- A munkaerő összetétele
- Meglepetések a termelékenység növekedésében

Miért sokkal magasabbak az európai munkanélküliségi ráták, mint az Egyesült Államokban?

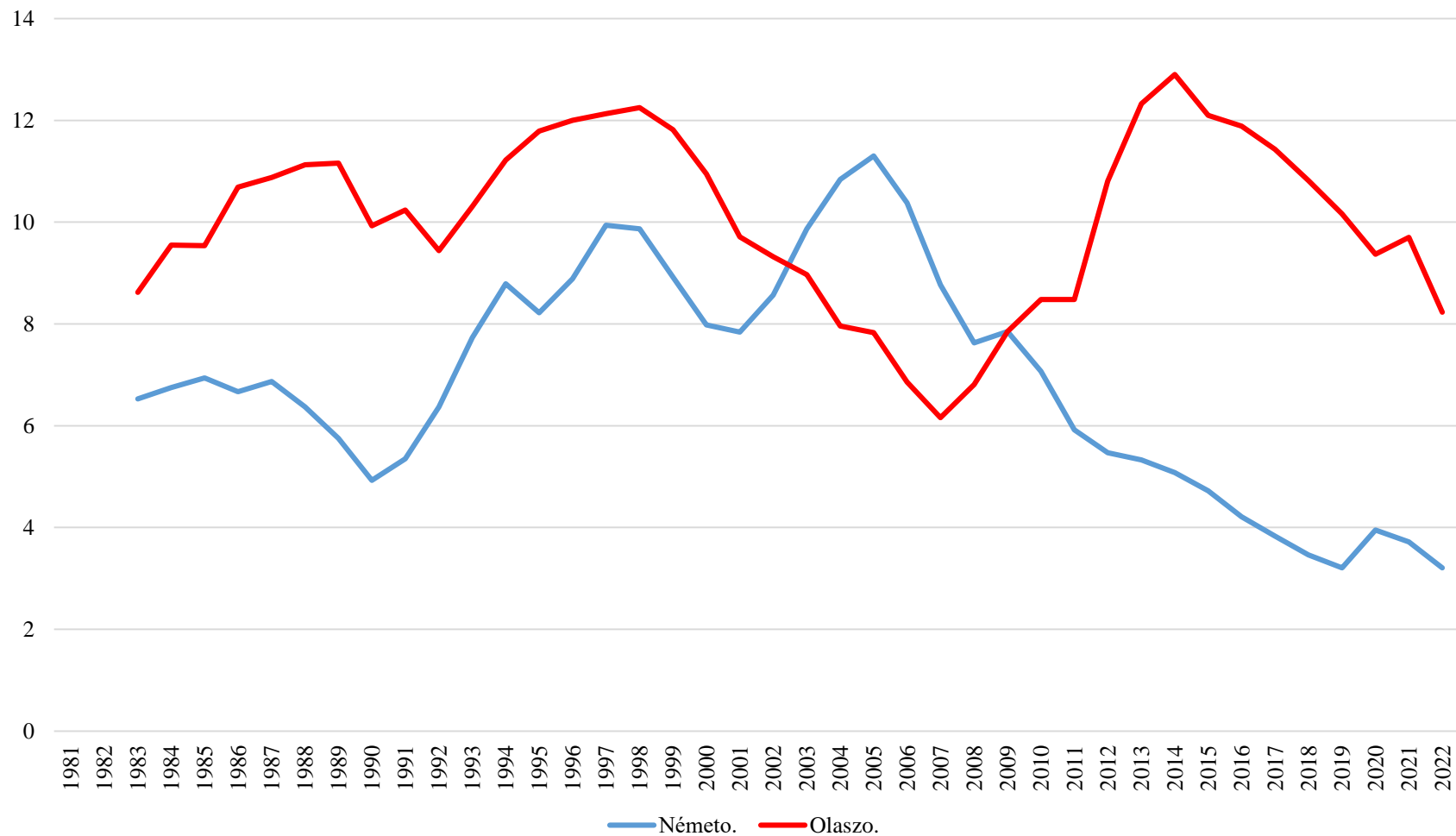
Az 1980-as évek óta az Egyesült Államokhoz viszonyított magas európai munkanélküliségi ráta tükrözi a természetes munkanélküliségi ráta növekedését az európai országok között a következők miatt:

- Nagyvonalú európai munkanélküli-biztosítási ellátások
- Európában erősebbek a szakszervezetek
- Az európai kormányok által előírt szigorú munkaügyi szabályok

Miért sokkal magasabbak az európai munkanélküliségi ráták, mint az Egyesült Államokban?

Miért sokkal magasabbak az európai munkanélküliségi ráták, mint az Egyesült Államokban?

Miért sokkal magasabbak az európai munkanélküliségi ráták, mint az Egyesült Államokban?

